

Előfizetési díj félévre postán és helyben borítékkal 6 forint, boríték nélkül házhoz küldve 5 forint e. pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egy egy lapjaink mindennemű hirdetményeket felvesznek.

NEMZETI UJSÁG.

Vasárnap június 22.

Előfizetheti minden cs. kir. postahivatalnál a helyben a szerkesztőségnél Zöldkert utca 488. szám alatt földszint, a hivatalban.

Alapító KULTSÁR ISTVAN táblabíró, kiadja özvegye.

Tisztán írott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzandók. Egy egy hasáb-sorért apró befűkkel öt ezüst kr. számítottak.

Előfizetési jelentés.

Azon t. ez. hazafiaknak, kik lapunkra a jövő (július-decemberi) félévre előfizetni kívánnak, ezennel jelentjük: miszerint lapunk az eddigi vezető és szerkesztő kezelése mellett, egészen új öntetű betűkkel, a mostaninál tömörebb és szebb papiroson, szinte mint eddig hetenkint négyszer egyegy iven fog megjelenni. Előfizetési ára félévre Budapesten házhozhordással 5 ft, borítékban 6 ft, postán borítékban 6 ft p. p. Pesten előfizetheti zöldkert-utczában 488. sz. alatt földszint a kiadó hivatalban, valamint minden cs. kir. postahivatalnál. Az ausztriai tartományokba s külföldre járandó példányok iránt csupán a bécsi cs. kir. postahivatalnál rendelkezhetni.

Szerk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinev. — A politikai pártok életműszerzése. XI. — Törvényhatósági tudósítások. Hevesből (közgy. alisp. jelentése a megye állapotjáról, aratók s nyomtatók kérdése, hús ár-szabályozása.) — Budapesti újd. — Figyelmeztetés az „Orangyal” iránt. —

Lapszemle. Pesti Hirlap.

Külföld. Spanyol- Franciaország. China.

Értekező.

Társulatok és Intézetek.

Hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A magy. m. kir. udv. kincstár a lubocznai kincstári sebészállomásra Spiesz Alajos volt hadi főorvost alkalmazá.

Pest, június 21kén.

A politikai pártok életműszerzése XI.

Kik azon véleményben vannak, hogy a centrum eszméje s lényegének felfogására s életbehozására a magyar constitutionalis elemek s intelligenciák még meg nem értek, ennél fogva tehát más módot nem látnak, mint túlnyomó, még pedig oly túlnyomó kormánypártot alkotni, mellytől az ellenpártoknak teendő s egyáltalában a korszerűségeivel megegyező concessiók csak méltányosság s kegyelem gyanánt folyjanak ki; kik, mondom, ily véleményben vannak, legelőször is már befoglaltan magok is elismerik, mennyire legyen kívánatos, hogy a centrumok alakítására s alkalmazására az intelligenciák megelégtessenek. S így ennek utána már kételybe azt is alig vehetik, mi czélszerű, mi eszélyes legyen mindent elkövetni, miszerint ezen alkotmányos intelligenciák erre nézve mielőbb megérjenek. — Igen: de jól meg kell jegyezni, hogy ezt egyedül csak a politikai eszmecsere, capacitatio és az e felletti felvilágosítás, nem pedig a felebb mondott kegyelem-osztogatás általi concessiók útján lehet kieszközölni. — Nálatok a hiba eddig is csak az volt, hogy kívántatok ugyan, miszerint mind a világ a szerint legyen meggyőződve, a mint ti meggyőződve vagytok, az illetőket azonban tin-meggyőződéseitekhez vezetni soha sem iparkodtatok. A meggyőződést felparancsolni teljességgel nem lehet: mert nem lehet meggyőződve, ki meggyőződve nincsen. Okoknál fogva kívánunk mi a politikai élet pályáján vezetetni, nem pedig valamely akármiféle párt magas kegyénekútján. Mi a polgári állásokat, mi a tekintélyeket tiszteljük ugyan, de ha ezeknek hivatásuk minket a politika ösvényén vezetni; akkor kötelességük minket ész útján vezetni. Itt csak a capacitatióból eredő szellemi erő, lelkesülés, igazságérzet, meggyőződési hev viheti a szerepet: — itt a commando-szó, a physikai erő s kegyelemosztás, mint pártműködési tényező, nem számít semmit: — ez despotia vagy ököljog!

Azon alkotmányos polgár, ki ily eszmének csak egy perczig is hódolna, ugy tenne, mint azon fejedelem, ki a trónjához kötött pietást gúnyolná ki, s a pap, ki az Isten lételét tagadná meg; azaz: megsemmisítené önmagát! — Alkotmányos pártot, mert hiszen alkotmányon kívül jogosan általán fogva párt nem is létezhetik — egyedül okszerű capacitatióból eredő szellemi erő, s az ezáltal elővarázsolt meggyőződési hev szülte igazságérzet s lelkesülés teremthet csak. — Ki ezen prometheusi szikrával nem bír, az lépjen le a pártalkotás pályájáról, mert soha sem fogja a rideg kört maga körül benépesíteni; vagy ha benépesíti, nem gondolkozó emberi lények társulatával, hanem érzéketlen

gépek csoportozatával fogja azt benépesíteni. Ama benépesítésnek, vagy is pártalkotásnak lényege a szabad constitutionalis mozgalom leszen, mig emezé a servilismus! —

Azokat, kik az alkotmányos természet szerinti mérsékelt pártoktól külön álló kormánypárt alakítását tervezik, kérjük bizodalmasan — barátokozzanak meg azon igazsággal; hogy politikai átalakulásunk ügyének mostani stadiumában nem létezhetik kormánypárt aristokratai mérsékelt párt nélkül, valamint hogy nem létezhetik kormánypárt mérsékelt demokratai párt nélkül, és ha léteznek e két párt nélkül, akkor az egyenesen tévesztett elemű inconstitucionalis párt leszen: — azt kell megfontolnotok, hogy a kormánypárt önmagában álló és a két mérsékelt párttól külön választott már annál fogva sem lehet, mivel a kormánynak viszautasíthatlanul egy intézkedést az egyik, másikat a másik mérsékelt párt segítségével lehet csak keresztül vinni. Lépjetek ti csak ki egyszer azon trivialis elv s elméletből, miszerint a kormánynak állandó párt kell, az életbe s a gyakorlatba; és átfogjátok látni, hogy hacsak szolgálai disponibilis többséget nem akartok — melly azonkívül is állandó soha sem lehet, hanem csak ideig óráig fog tarthatni, — akkor mihelyest lélekismeret szerint a közös haza érdekében akartok működni, azonnal önpártotokba kell bele ütköznotök. A ti agyvelőtokben sinesenek a mi alkotmányunk s alkotmányos életünk eszméi megemésztve, mert ti is sokszor tudotok s akarotokokon kívül is mindenben a parlamentarizmus kormány, a párt-ministerium, a felelős-ministerség eszméjéből indultok ki, és ugy vesztitek a dolgot, mintha a mi loyális és jóakaró kormányunk — ezen becsületes dynastia s kormány, mellynek jelen állása, czélja, iránya s lelkülete a constitutionalis életben csak kivételi állás — mintha, mondom, a mi jelen kormányunk csak egy polgárfelekezethez színe s iránya által helyheztesztődött volna a dolgok élire, s csak ezen egy s nem pedig a közös haza iránya s érdekének szem előtt tartását tűzte volna ki feladatául; és mintha a mi kormányunk a dolog természeténél fogva csak képes is lehetne oly állandó pártot alakítani, mellynek érdekében, s tehát mellynek véleményével s meggyőződéssel egyezőtleg folyton s csak hamari összezördülés nélkül működni lehetne. Ti hibáztok! az ilyen állandó kormánypárt vagy csak végképeni szünete lenne minden saját véleménynek s érdek-képviselesnek a házában, azaz: azt tenné fel, hogy a kormánynak lép-tei soha sem süthetnek ki ugy, sőt hogy azoknak nem kell szükségkép ugy kiütni, miszerint egy felekezeti érdekébe inkább ütközzenek, mint a másikéba (mi pedig aztán csak illusio, csak csalódás, csak eszméletlen, üres, velőtlen álom, csak intellectualis passivitási, intellectualis stagnatioi szülemény, és theoria theoria nélkül, eszmélet eszmélet nélkül — egy semmi) vagy pedig tényleg és az életben, az ilyly hypothetisált állandó kormánypárt által az alkotmányos élet márcsak létezni is teljességgel megszünt; mert ezen esetben csak egy párt által kellene képviselteni minden érdeknek, — csak egy párt által pedig valamennyi érdek az alkotmányos életben, mint már bebizonyított, oly kissé lehet képviselteni, mint a milly kissé létezhetik az alkotmányos honban csak egyedül egy érdek. Itt az általános közérdeknek eszméje s kifejezése nem határoz el semmit, mert az a kormány állapotjának irányában egészen inconstitucionalis, és tisztán autothoratori eszme; miután az alkotmányos jogokat

gyakorló egyes polgárok, nézeteikben s meggyőződésekben az általános köz-érdeknek szintannyi magyarázatot adandnak, a mennyi fő fog hivatalba lenni annak positivumát értelmezni s meghatározni.

Mit akartok tehát! kik előbb ohajtottok kormánypártot, még pedig állandó kormánypártot alakítani, mielőtt a mérsékelt aristokratai és a mérsékelt demokratai irányu stabilitási párt, azaz: a két mérsékelt centrum alakítva volna? A kormánynak — mint már azt „Uj irány az agitatio terén” czimű czikkeinkben mondánk — ezen két mérsékelt pártra oly szüksége van, mint saját életére. Nem egy párt által kormányrudra tételt, és ott egy párt által fen is tartható kormány a mi kormányunk! Vigyázzatok! mert ha ti az ellenkezőt felállítjátok; akkor el kell fogadnotok azt is, hogy a ti kormánypártotok felbomlásának, vagy is a kormánypárti minoritásnak esetében a kormánynak is bukni kell. Innen nincs menekülés!!! — S tehát e szerint folyton állandó kormánypártot akartok a nélkül, hogy oly kormánytok volna, melly csak egy párt érdekét s színét viseli. Nem, nem, s háromszor nem! — A mi alkotmányos kormányunk az egész haza érdekét, az egész haza javát, minden párt érdekét s javát képviseli. Az egy institutiót, az egy mérsékelt párt kedvezésével s szavazati többségével, a másikat ismét a másik mérsékelt párt szótöbbségével viheti csak keresztül. Csak ily számítás által történhetik meg a mi átalakulásunk. — Ha tehát kormányunk, az alkotmány lényege s valóságánál fogva oly kissé nélkülözheti az egy mérsékelt centralis stabilitási pártot, mint a másikat: akkor mindkét ezen mérsékelt párt egyiránt eleme s politikai élettemperatura a kormánypártnak, melly e szerint soha sem lehet stationar, soha sem lehet mozdulatlan, mint a szigoru parlamentarizmus kormányoknál, hanem egy institutióknak kivételére az egyik fogja nekie a másik ellenében szavát adni, a másikkal kivételére ellenben a másik. Ez a pártok élete, s gyakorlata a mi alkotmányos politikánkban, a ti gondolatlan követeléseitek ellenben csak más alkotványokból ugyeinkre tukmált vastag empyrismus! Ez és csak ez valóságos ministerialismus, valóságos cabinet-tudomány az alkotmányos politikának honunkra alkalmazottan. — A ministerialis, az ország-lási tudomány, a mi alkotmányunk s minden nem képviselleti s nem parlamentarizmus kormányu alkotvány irányában csak az: egybevetni az elemeket, és előre kiszámítani 1) mi intézvényeket lehet általán a két mérsékelt párt surlódásai által keresztülvinni; 2) egy vagy más intézvény keresztülvitelénél mennyi elemet, azaz: mennyi szavazatot ad az egy párt már természeténél fogva, s mennyit a másik, és ez az: mit mi már 4dik számunkban abban fejeztünk ki, hogy mi a két párt surlódásiból felmerülő harmadik állásnak, s ezen tekintetben ha tetszik a kormány emberei vagyunk.

Vannak ugyan saját politikai meggyőződéseink, és tehát az általunk említett két gyökeres alkotványos mérsékelt párt egyikéhez mi is tartozunk, azonban ezen párt-meggyőződéseinkkel nem lépünk fel absolut igényekkel, hanem szivesen alávétjük azokat az eltérő felekezetteli megvitátásnak, sőt egyenesen azt kívánjuk, miszerint azok csak az ilyly megvitátás és eszmesurlódás útján kifejlett s megtisztelt fogalmak, s ebből kerekedő megállapodás szerint menjenek át az életbe. Mi tehát a majoritás emberei vagyunk ugyan, de nem azon majoritásé, melly valamely állandó áta-

lános, és előre meghatározott esőkönyös utat s vonalat tűzött ki magának egy s más elvnek s intézkedésnek; e vagy ama módszer s szellemi kerestülvitelére, — mert az ilyen mindig absolutisták irányu, az érdeket tisztán nem képviselhető, és egyenesen az alkotmányosság ultima differentiajába ütköző praecarius, grationalis, kény s kedv töltötte többség — hanem azon majoritás emberei vagyunk, mely az alkotmányos mérsékelt pártok megvitásából felmerül. Mi tehát a felekezeti indítványok s kormányi intézkedések s tervekre vonatkozva, az előre-kiszámított, de nem az előre már megalapított majoritás emberei vagyunk; — és csak ezen elvnel fehetnek azon közvetítési kapacitatioi szerep, mely saját meggyőződéseinket a szabályos majoritásnak, elvből rendeli alá, és azon, a nagyra nőtt alkotmányos nemzeteknél a rendet s elégtelést biztosító állapotot szüli, mellynélfogva a majoritásokból eredő intézkedések nemcsak csak turenek, hanem azokfelett mindenki tökéletesen megnyugszik. Múltóztassék csak a kegyes, a nyájas, a tisztelt olvasó az idézett számunk csillagos jegyzetét, és a mi „Fejlemények“ című czikkeinket figyelemmel keresztül olvasni; azoknak tökéletes megfejtése im, csak az által jön napvilágra, mit ép most combináltunk s feltakartunk. — Akkor holmi politikai ideologok, s önelbizott emberek — kik jó historikusok, prókátorok, theologusok, katonák, vagy matematikusok lehetnek ugyan, csak státuspolitikusok nem — azt, mit ott a harmadik állásról mondánk, igen természetes, hogy nem értették; de mivel az illy felfuvalkodott fők olly igen hajlandók azt, mit nem értenek, az előadóra háritni, akkor a Nemz. Ujságnak érthetlenségi, elméleti, mélységi, philosophiai epocháját szerették volna előidézni. Hiában uraim, egy alkotmány sem tökéletesen ugyanaz a másikkal, mert egy alkotmányos nemzetnek érdeke, felekezeti állása, hajlama, szóval azon elemei, mellyek a constitutionalis élet által képviselteknek — sem egyenlő s ugyanaz a másikkal. Minden alkotványos misége tehát magán-tanulmány és specialitás, és azt sem Grotius, sem Martini, sem Rousseau, sem Rotteck, vagy Pölitiz-ből megtanulni nem lehet; hanem minden alkotványos közjognak elemző s egybevető misége felett a lényeges felvilágosításokat megírni, és az eszméknek szabályosirányt adni mindig a honfi- a honpolgár áll hivatva, ki épen azon státusnak polgára, mellyről szó vagyunk. Minden alkotványos országoknak tehát szintugy meg kell lenni a maga Bentham-jának, Constant-jának, Daunou-jának sat. m. nt meg kell lenni Gladstone-jének s Kitionicsának. — Nem lesz uraim üdv s előmenetel a hazán, a míg ezen igazság a nemzet, a pártok, a pártvezetők és a kormány vérebe át nem megyen!

Peel Robert urnak a maynoothi bill keresztül vitelénélalkalmazott számított politikája Angolhonban szabály elleni állás, mert ott pártkormány igazgat; nálunk azonban az illy politika szabályos, mert itt nem pártkormány, hanem minden pártok érdekében működni tartozó s valójában is működő kormány kormányoz. Angol vagy Franciaországban a kormánypárt többségének enyészete azt jelenti, hogy az érdekek, mellyeket az képviselt, már túlrészésültek a kormány reájok való gondosságában, és a természetes érdekek sulya, melly a pártokban él, működik s nyilvánul, dolog minéműségileg kivívja, kieszközli magának azon állást, hogy annyira hasson, miszerint azon érdekek is, mellyek az előbeni kormány által elhanyagoltak, tért nyerjenek, és hogy gr. Széchenyi nyelvén szóljunk, az egyik szárny elegendő előre-nyomulásának eszközlése után, a másik eddig nyugalomban állott szárnyak előre nyomulását is eszközölje. — Ez a pártjáték, az érdekeket alaposan képviselő s kifejező parlamentarizmus pártkormányoknál: de olly kormányoknál, mellyek nem tisztán parlamentarizmus párt-kormányok, ez nem így van, hanem itt a kormány állandó levén, és élete a pártoktól nem függvén, minden lépéit az összes, azaz: mindkét részről mérsékelt pártok elemiből, s eleme által vezérelheti csak biztosan. O a pártok egyikében sem bírván létele s állása feletti szavatossággal, egyikének kizárólagos terveit s kívánatait sem teljesítheti a másikának terveit, irányát, érdeke s kívánataira való figyelem s vonatkozás nélkül. A mérsékelt centrum pártoknak egyikét sem tekintheti tehát kizárólagos kormánypártnak, hanem köteles annak mindkettejét illyennek elfogadva, kormányi lépései, terveit és számításaira csak akkor ruházni a jogossági s közakarati czimet, midőn a pártok szavazata által az sanctiót nyervén, befejezett tényé magasul. — Az alkotmányos pártkormány, azaz: a szigoruan vett parlamentarizmus önkormányának eszméjén nyugvó felelős kor-

mány, jó előre tudhatja mindig, hogy tervezetei s intézvényei többséget fognak nyerni, mert ezen többség a párt által, melly azt a kormányszékre állítja, az illy kormánynak felléptével élete és lételevel ugyanazonulva levén, ettől nyeri az általa teendő s tervezendő kivihetőségének kezességét; míg ott, hol a kormány nem pártkormány, a majoritások a szavazás előtt mindig kétesek; itt tehát azon két gyökeres mérsékelt pártoknak, mellyekből a többségnek okvetlen kikerülni kell, mindkettejét köteles az illy kormány, valóságos kormánypártként tekinteni, azoknak egyikét sem taszítani el magától, hanem mind kettejét övéjének elfogadva, mind ketteje életének s játékának szabad tért engedni.

Igaz ugyan, hogy alkotványunk aristokratái sulyait tekintve, az általunk szigorubb elvü mérsékeltnek nevezetett párt, a kormánynak természetes frigyese, mert kormánynak a dolog természeténél fogva a fenállónak épen-tartására levén felállítva, ehhez közelébb áll, mint a szabadabb elvü mérsékelt párthoz, de hogy ez utósónak közbejövetele s temperatori szerepelése nélkül amaz elsőnek, főleg mostani átalakulási időszakunkban magát biztosan által nem engedheti, azt már több oldalról világosítánk lapjainkban.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSÍTÁSOK.

Hevesből, jun. 17én. Ma kezdettek meg nemes megyénk részéről a közgyűlések, első alispán Almássy Pál ur elnöke alatt. A hivatalában új első alispán lelkesen látszott felfogni a megye kormányát. Mi kívánjuk, hogy e pályán haladjon, s akkor a közügyek nem lesznek elhanyagolva — nem lesz szegény ügyefogyott, ki kesergje ügyének elnyomatását, s a penészes irományok közti szunyadását. — A dologra térve első alispánunk székét elfoglalván, kijelenté: hogy a megye állásáról kívánván magának mindenek előtt tudomást szerezni, végig tekinté a börtön, levél-tár, per és pénztárak állapotját — s tapasztalása az lett, hogy a börtönökben sok elítéletlen rabok számos évektől óta senyvednek (csak terhes bűnvád alatt elítéletlenül 52 rab ül). Egyébiránt megjegyze, hogy a börtönök tiszták, s minden kifogás nélküliek, kivéve a magány börtönöket, mellyek zordságuk miatt az embereket könnyen tébolyodás veszélyébe süllyeszthetik. — 2170 panaszos folyamodások, s egyéb tárgyak vannak végeztenél, urbéri polgári perek 112 itéletlenül hevernek; jelenté tovább, hogy a felsővidékeken egy pár marha lép-fenében veszett el — az alsó vidéken a Tisza árja marha-véssel tetteget. — Kitért azután az adó ügyére is, figyelemzetvén a megye rendeit, hogy a nemesekre kivetett urbéri telek utáni adó, ugy az országgyűlési terhek még ekkorig nincsenek behajtvva, a nemesek tartozása 160,000 ftra rüg, — s mind ezek iránt különkülön indítványt tévén, felkérte a megye rendeit erélyes közremunkálásra. Valóban épültünk e szép s követésre méltó elnöki fellépésen, de a rendektől vártuk, hogy a szilárd fellépést ugy gyamolítsák, mint azt a jó rend, s közdolgok folyamataja kívánja — de már az egyik egy, más ismét más indítványok bonczolása által csaknem aggodalommal töltöttek el bennünket a megyei rendek, nehogy az egésznek eredvénye silány térre vezetessék. Miből azt tanultuk, hogy az alkotványos élet főkélléke, a pártok organizatiója, hiányzik — sem a szabadabb, sem a szigorubb elvü mérsékelt párt nem látszott összpontosított erővel működni. Több szónoklatok után, mint kivethettük, végzésé lön tör: Hogy az alispán mindenkor a megye állásának historiai előadásával nyissa meg a gyűlést. 2or: A jegyzőkönyvek lajstromainak letisztázására főjegyzőnk fogadjon fel mérsékelt fizetés mellett egyéneket. 3or: Az igazság sebes kiszolgáltatása végett a folyamodásokra fel nem vétel büntetése alatt szolgabírák által kinyerni kellő visak, látomázások eltöröltettek — és az író nevéit szinte hasonló folyamodásokra kiírni nem lesz köteles. 4or: A gyűlésileg felveendő tárgyak sorozata, első alispán ur irodájában szemlélés végett kitétessék. 5or: Törvényszéki thirak választassanak, mellyre f. évi julius 28ik napja határozatott — ezek száma ugyan 112ra megalapított, de a kellekek s választási modor kimunkálása iránt egy küldöttség nevezetett, még e gyűlésre jelentést teendő. — Legmulatatóbb volt azonban az arató s nyomtató rész megalapításának kérdése, melly annyit vitakozás tárgya lön — a szabadabb elvü párt kifejté, hogy a megyei atyáskodás más pénze s vagyona feletti jogbitorlást tárgyz, és midőn a megye árszabályt határoz, s egyszersmind a magán kötekeket ép-ségben hagyja, nevétségessé teszi a határozatot. A szigorubb elvü mérsékelt párt ellenben kiemelé, hogy ez intézkedés nemesak azért, hogy irányul szolgáljon

a munkás és természetők közötti alkura, de azért is, mert az némi statistikai jegyzékül szolgál a haza természetésbeli állására, s a megyék természetésbeli mennyiségének sperativus számítására. De végre azért is, mert már több földes urak olly kötésre léptek aratóikkal, hogy a mint a megye határozni fogja, a szerint a közép áron meg fognak állapodni, s így a kötekek meg fognának semmisülni, ha az árszabály meghatározástól elállának, még ez évben megszüntetni nem igazságos, s nem észszerű sat. Végre határozatá lön, hogy e hajdani elavult s ezáltalán statutum megszüntessék. Így hát „alkudjon újra, kinek arattatni tetszik“ elvül megalapított. Ennek nyomán indítvány tétetett, hogy a hús árának meghatározása hasonló elvekből szüntessék meg — melly indítványt gúnyból-é, bosszúból-é vagy mulatságból! némelly mérsékelt pártolák, de a demokraták észrevevén a tréfát, kijelenték, hogy a hús ár meghatározása a privilegium erősítette regálékkal levén összekötve, mivel itt nem a törvényhozás asztalánál ülünk, a hús ár meghatározásának eltörlése ellen nyilatkozott — sőt megyei főügyvédünk katonásan kijelenté; hogy a hús ár meghatározásának eltörlése e megyei teremben végzésé lenni nem fog (ugy fogjuk fel, hogy ellenmondással kíván élni akkor, ha a privilegium ellenére keletkeznék a határozat.) Ezen mulatató feleleseknek vége az lön, hogy a hús ára az ekkoriba megmaradt. S ennyi a mai napon. Mivel fontos hivatalos dolgaink a gyűlési tanácskozásban részt venni tiltanak, más levelező ügyességére bízzuk a leendő határozatok közlését. **Éliássy István.**

Budapesti újdonságok. Három dolog van most áradásban Budapesten, és három apadásban; árad a Duna vize, a honi készítyvények iránti lelkeség, s a látványosok tömege Cuzent lovagdája körül; apad ellenben az előfizetők száma *** lapjában, a közönség a városi színházban, és a pénz azok erszényében, kik házbért kénytelenek fizetni. Három igen örvedetes dolog van, és három felette szomorító; örülnek a vargák a sok esőnek; a frisitő intézetek tulajdonosai a rendkívüli hőségnek, s az orvosok a hidegről melegre s viszont olly gyorsan változó időjárásnak; szomorkodnak ellenben a kik sáltalni indulnak fris levegő kedvéért, s port és homokot nyelnek, a kik jó vásárkor drágán tarták áruiukat, s utóbb olcsón sem tudják eladni, s a kik *** urvigjátéka előadását látogatták. Három dolog felett lehetlen nem kacagni, s három felett kell szükségkép boszankodni; kacagunk, midőn város hajduval találkoznak s eszünkbe jut, hogy annak neve: „rendőr!“ midőn némelly divatlapjaink önmagasztaló hirdeteit olvassuk, s midőn hazafisággal látjuk kérkedni az olly egyéneket, kiknek saját érdekek egyetlen bálványuk; boszankodunk ellenben, midőn ártatlanságunkról meg vagyunk győződve, s mégis az agyonütetés veszélyének vagyunk bünösök gyanánt kitéve, mind azon házak közelében, mellyek földelén valamit igazítanak, midőn tiszta időben tiszta öltönnel indulunk el hazulról, s a derék utcaolcsolók miatt sárosan térünk haza, midőn némelly urakat türelemről, meggyőződésről, szabadelműségről hallunk beszélni. Három ritkaság van Budapesten, és három olly dolog, mellyel uton-utfélen találkozunk; ritkaság a fiatal gazdag uracs, ki szerénységgel bírna, a magyar színész, ki szerénységgel és grammatikával bírna, s a kezdő magyar író, ki szerénységgel, grammatikával és kellő készütséggel bírna; uton-utfélen találkozunk ellenben vízzel a vendéglők borában, szeméttel és tisztatlansággal utcazón és házudvarokban, kocsikkal és targonezakkal a járdákon. Három igen kedves dolgot tudunk, és három felette kedvetlenit; kedves a magyar szó szép hőlgy ajkain, az igaz hazafiság magyar férfi kebelében, a lelkeséggel párosult türelmesség minden magyar emberben; azonban nagyon kedvetlenit, midőn a könnyen feledő hálatlanságot látjuk sorompóba lépni a nemes tetekben dús hazafi ellen. midőn a magyar nyelvet és nemzetiséget terjeszteni köteles nemzeti színházban francia sikamlósságokat és erkölestelenségeket hallunk, és midőn kilenczszázad magunkkal vagyunk a Dunaparton hét órától kilenczfélig ácsorogni kénytelenek, mivel még egy hajó megérkezése váratik, mellynek árboozát még csak Csepel szigeténél láthatni. Három különös dolog van fővárosunkban, és három ollyan, melly mindenképen igen furcsa; különös dolog a csendesen hajtó kocsis, a kötelelességet pontosan teljesítő rendőr, és különös az olly vámszedő, ki huszonnégy óra lefolytáig nem okozott közbotrányt veszedekése s káromkodása által; azonfelül igen furcsa dolog az is, hogy embertársaink az ország szélén éhhez halnak, mi pedig az ország szívében lovak hizlására adjuk ki pénzeinket, különös do-

log, hogy némely külföldi ur, ki rongyosan és éhesen érkezék közénk, igen hajlandó, töredezt magyar szavakban fölünk kenyeret kérni, utóbb pedig, miután meghízott, még a pecsenyét sem akarja azon nyelven megköszönni. Három kerülni való dolog van közlünk, és három olyan, melyet nem lehet eléggé nem ajánlani: kerülni a barlangot, melyben kéj-hajhások és szerencse-vadászok vannak vad állatok helyett, a főt, melyben uszorosok és pénzszarlok teregetik ki hálóikat, és a szóvitába elegyedést némely magyar irókkal, kik minél szörnyebbeket kiáltanak, annál igazabb legényeknek tartják magukat; ajánlatos ellenben hideg ellen meleg bundát viselni, hőségben hűs árny alatt heverni, (mit sokan közülünk nagy készséggel gyakorolnak), s nagyon ajánlatos egyszersmind az is, hogy Budapestnek mind azon lakosa, ki jótékony czéla 10 pkr-t kiadni nem sajnál, Tomala ur népünneperre megjelenjen, mely ma tartatik a városligetben.

Figyelmeztetés az „*Orangyal*“ vallási almanach ügyében. Alulírt forró háláját nyilvánítván azon részvétért, mellyel mind az irók, „mind az olvasó közönség az általa szerkesztett „*Orangyal*“ vallási almanachot megtisztelni kegyeskedtek; egyszersmind edes kötelességének tartja közétetni; hogy az, — eddigi üdvös irányát nem változtatva, majd nem minden előbbi írójá közremunkálataival gyámolítatva — a jövő évre is megjelenendvén, az egyenesen Emich Gusztáv könyvárushoz beküldendő becses — a szép irodalom többi képviselőitől is kikért — dolgozatok vég határnapjául e folyó évi augusztus hó utolsó napjait tűzte ki. Sujánszky Antal m. k. szerk.

(*) LAPSZEMLE.

Pesti Hírlap. (473—474. sz.) Irányezikében III. és IV. közlése adatik Cs. A. ur „Töredék eszmék a községek rendezése körül“ című értekezésének, mellyekben szerző az általa tervezett községek belső szerkezetét s a község és megye közötti viszonyokat ismerteti meg. Az egész beillik poesisnek, de a gyakorlati életben nem valósítható. Szerző a községeket a belügyekre és viszonyokra nézve tökéletesen függetleneké kívánja tenni a megyéktől és közkormánytól, és ezen függést csak a külvizonyokra kívánja szoríttatni, oly módon, hogy minden község a maga körében egyszersmind független önkormányzó hatóság legyen. Miután azonban alig van oly belviszony, melly legalább közvetve nem volna egyszersmind valamely külvizonynal szoros kapcsolatban, úgy hogy a bel- és külvizonyok közt szinormérték gyanánt szolgáló demarkationalis vonalt felalálni egyáltalában lehetetlen; és így alkalom nyújtatnék a községeknek oly viszonyok felett is intézkedni, mellyek talán magasabb és általánosabb érdekekkel lehetnének érintkezésben, mi által a közkormányzás vagy lehetlenné, vagy véghetetlenül nehezé tételné, igen világos, hogy a főhatalom körüli centralisatiót oly igen sürgető P. H. most egyenesen az ellenkező szélsőségre vetemedett. Egyébiránt köszönettel tartozunk a Pesti Hírlapnak, hogy mit annyi számtalanszor állítottunk, mit azonban az alkotmányosság tekintetében amphibialis, életmozgásaiban és tendenciáiban pedig tulzó párt soha elhinni nem akart, most önkényt és akaratlanságot vall, mondván: „*Sajátja végre a demokráciainstitutióknak az ingatagság, a stabilismus hiánya, mi által szintén a közigazgatás szenved.*“ Ugy, de hát miért sürgettek még is oly „ingatag institutiókat“, mellyek mellett a „közigazgatás szenved“? Ez azután következetesség és státus politika! Centralisált főhatalmat kívántok, hogy a „közigazgatás ne szenvedjen“, és még is egyszersmind demokráciainstitutiókat terveztek, hogy a „közigazgatás szenvedjen“! Tehát szenvedjen is, ne is — nemde? — Bizony szédítő magas politika! nem csoda, hogy a mi nyomorult földtekénkire nem illik. — (475. sz.) Irányezikében „Közlekedési eszközök“ cím alatt bevezető értekezés kezdetik meg Pulszky Ferencztől. — (476—477. sz.) „Zsidókérdés a jog, a lelkiismeret-szabadság, a józan politika és a nemzetgazdaság szempontjából“ cím alatt, a zsidók emancipatiója ügye mellett szót emel Löw Leopold Nagykanizsáról. Alig olvasók ez értekezést, midőn bizonyos hivatali foglalatosság miatt a pesti országúton, s pedig éppen a három dob utca szeglettől a váci-utra vezető vonalon kelle végig mennünk, hol tömött csoportokban álló érthetetlen nyelven karátlyoló, és igazságos (!) csereberélési terveket kovácsoló emancipandusoktól egész éven át a tér-vonal, különösen a járdakövezet elannyira hemzseg, miszerint ugyancsak szedje össze magát a tisztességes ember, ha e nap-

ló csereberélő phalanxon szerencsésen át akar törni; mert ezen emancipandusoktól ne várjon senki oly kitérésű készséget, mint a keresztények közt tapasztalható; ne várja, hogy valaki helyéből megmozduljon, ha bár az átmenő bokáig kénytelen volna is miatta sárba gázolni, hanem köszönje meg, ha zseb-órájával vagy zseb-kendőjével és ép oldal-bordával kimenekülhet ezen oly annyira feldicsőített státuspolgárok tanyájáról. Ezt ugyan sok számtalanszor volt alkalmunk tapasztalni, de éppen e mindennapi-ság miatt a dolog egészen megszokottá vált, anélkül, hogy valaha eszünkbe jutott volna e körülmény miatt az emancipandusok tömegének jelleméről, műveltségi fokáról, vagy státuspolgári képességéről komolyan gondolkodni. Most azonban a Löw által irt zsidó-apológiának olvasása után lehetetlen volt a mondott térről minden észrevétel nélkül tovább ballagnunk. Megállók tehát és figyelemmel vizsgálók az arczokat és alakokat, mellyek az egész országban létező emancipandusok seregét itt a főváros közepén mintegy nagyobb szerű miniatúr-ában tüntetik fel. És Kossuthként árva lelkünkre mondhatjuk, hogy egyetlen egyet sem találók közöttük, kinek — ha Lavater nem hazudott — vagy indolentja, vagy — a zsidót tulajdonképp jellemző — tolakodás (Recht), vagy ravaszság, vagy más valami visszatartó sajátság nem ült volna homlokán, ki iránt — mint köztünk, vagy más civilisált, sőt csak természeti állapotban levő nemzet-fajok között is mindjárt első tekintetre történni szokott — némi bizodalmat és vonzalmat érezhetünk volna keblünkben. No szegény magyar — gondolok magunkban — ha Ilik András idejében az isméliták és isméliták jármát megkedvelték, itt meglehetősen csoportjára találás azon új státuspolgároknak, kik politikai jogaidban és birtokdában veled osztozni vágnak, s veled elhittetni kívánják, hogy e magyar hazában „a jog, a lelkiismeret szabadsága, a józan politika, és a nemzetgazdaság“ igényei a zsidókat már veled ugyanazonítják! Amde kitől származnak e csillámló külsejű üres szavak? — vagy macontent radikaloiktól, vagy önyűgyökben prókatoroskodó zsidóktól. És mi a tartalmuk? Merő üresség és valótlanosság. Am lássuk rendre a szempontokat, mellyekből szerző Magyarhonban a zsidók részére státuspolgárságot igényel. Először megemlíttetik a jog. Ugy de hát nem tudja a szerző, hogy nálunk minden státuszjog vagy világos, vagy esendes megegyezésen szokáson nyugvó szerződésen alapul? Nem tudja-e, hogy a zsidókat senki Magyarországra nem hívta? Következőleg ha még is bejöttek, a nélkül hogy hivattattak, a nélkül hogy a nemzet részéről nekik akár világos, akár esendes megegyezésen nyugvó szerződés útján legkisebb jogigénylés engedtetett volna, a nélkül hogy a magyar nemzet közepett zsidóságukról lemondottak, és a nemzettel magukat minden tekintetben amalgamisálták volna; vajon mikép szólhatnak akkor jogról? A mit szerző felhoz, hogy t. i. a zsidók a közállomány terheiből minden lakók között legtöbbet viselnek, éppen arra mutat, hogy a nemzet a zsidókra éppen azért rakott és rak nagyobb terhet, mivel semmi kedve nem való őkét saját hazájába állandóul befogadni, annál kevésbé őket a többi státus-polgárokkal assimilálni; mit a német, francia, angol, vagy magyar nemzet is kénytelen volna tűrni, ha hazájából kiverettetvén — a zsidók példájakint — idegen birodalomba költöznek, s ott az uralkodó nemzettel nem egybeolvadni, hanem saját vallását és nemzetiségét megtartani akarná. Ezt pedig egy uralkodó nemzet teheti is teszi is, mivel az országban való lakhatási feltételeket, mellyeket a beköltözőknek megtartaniok kell, ő tőle függ meghatározni. A kinek ezen feltételek terhesek — elég tágas a világ — keressen magának oly országot, hol vallása és nemzetisége megőrzése mellett kényelmesebben élhet, vagy ha nem talál, akkor legyen férfiú és foglaljon magának valahol új országot; hol azután kedve szerint csereberélhet. Hol tehát itt a jog? — Másodsor megemlíti szerző a lelkiismeret szabadságát. Ugy de hát ki nyomja Magyarországra a zsidónak lelkiismeretét? ninc e neki zsinagógája? ninc e saját papja? ninc e neki mint embernek mindenben teljes lelkiismereti szabadsága, kivéven azon státuszjogok gyakorolhatását, mellyek a magyarnak is nem mint embernek, hanem csak mint ezen önmaga által elfoglalt hon státuspolgárjának tulajdonai? — Harmadsor megemlíti szerző a józan politikát. Ugy de a józan politika fő elve nem az, hogy valamely nemzet minél több felekezetre szakadozzék, mellyet fájdalom a magyar eddigelé követett; hanem inkább az, hogy a nemzet kebelében minden heterogeneitások megszüntessenek. Végre megemlíti szerző a nemzetgazdaságot. Mire azt válaszol-

juk: hogy Isten mentsen oly nemzetgazdaságtól, melly egyenesen a Ilik Andrásbeli szomorú időkét idézné vissza, midőn nem a magyar, hanem az ismaelita és zsidó volt ur e hazában. Mi most, midőn a magyar vér nagyobb része el van adósulva, okvetlenül bekövetkeznék, ha a zsidókat mint zsidókat a státuspolgári és birtokképeségi jogokba behelyeznők. És így sem jog, sem lelkiismereti szabadság, sem józan politika, sem nemzetgazdaság nem szól a mellett, hogy a zsidók a magyar nemzet valóságos tagjaival egy categoriába soroztassanak; de szól igen is a mellett, hogy a zsidók — kik között minden esetre tiszta jellemű, tudományos, becsületes és tiszteleltre méltó egyének is találhatnók — mondjanak le a magyar hazában az őket elkülönítő vallási és nemzeti sajátságokról, olvadjanak be mind vallásra, mind nemzeti sajátságokra nézve a magyar nemzet nagy testébe, és szüntessék meg ez által az ellenök közönségesen uralkodó antipathiára szolgáló természetes okokat, s akkor nem szükség az emancipatioért sem pénzzel, sem tollal többé harcolniok, — akkor szabadok, meit magyarok lesznek; de mind addig, míg reájok alkalmazható egy jeles státusférfiúnak következő mondata: „azon egyén, kit velem egy tából enni s inni vallása tilt, kinek leányomat nőül venni vallási törvényszerint tilos, s ki után sem én, sem családom egyik tagja sem örökösödhetik, nem érdemli, hogy polgártársam legyen“ a polgári jogokra e magyar hazában számot ne tartsanak. — X

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madrid, jun. 5. A kormány végre Don Carlos lemondási okiratát kihirdetetté, mit a „Heraldo“ egy commentárral kísért, ez az infans s párthiveiről nem éppen kedvezőleg szól. E papirok a tehetlenség vallomásának tekintetnek, s az új követelőnek a spanyol nemzethez intézet szavai nevetéségeknek találhatnak. Ebben a szabadlevéltől is megegyezik, a „Tiempo“ nevezetesen megjegyzi: miszerint a királynőnek Montemolin gróffali összekelése, nem lenne egyéb, mint tróntól megfosztása s az alkotmány felforgatása, mert Don Carlos fia nem sokára mint király sajátlagos joggal állana, s a forradalom egész művét megsemmisítene. A lemondási első híre a ministertanács összeült s két óra hosszáig együtt ült. Armero tengerész minister követé a királynőt, mivel Martinez de la Rosa egészségi állapota az utazást még meg nem engedi.

Franciaország. Páris, jun. 10. A követek kamrájában az 1846. évi költségvetés tanácskozás megkezdetett. Cremieux azon javaslatot tevő, hogy a költségvetés — az 5 percentes jövedelmet illetőleg — a bizottmányhoz utasítsassék, azaz csak annyi engedessék meg, mennyit a lejjebb szállított jövedelem teszen. Ez indítvány felett szavazás történt, s elvetést 9 szóbeli többséggel (144, 135 ellen) elhatározatott.

A követek kamrájának június 10. délután tartott ülésében vitafokozások különös vonzerővel bírtak. Tudták, hogy Guizot az ügyektől rövid kipi-henés után ismét megjelenend, budgetjét védelmezend; kíváncsiak voltak hallani, mit mondand a spanyol ügyek új bonyolodásáról, mit az oly sokáig tartott alkudozások után létrejött Angliával új szerződés felett. Szilárdul követett békepolitikájának védelmezésénél könnyű győzelemai alkalmat Billault nyújtott — erőtlen s iztelen ellenzéki lármája állal. „A cabinet külpolitikájában elővigyázat s bölcsesség tekintetében hibázott; ez vala a thema, mellyet Billault annyi sikertelen fáradozással megmutatni törekedett. Megrová Guizot politikáját az otahaitii s marocconi ügyekben, roszalá a sveiczi zavarokra vonatkozó iratát; Guizot politikájában egyéb kifogásai a keleti ügyek állását, a maroniták és drúzok közti véres viszongásokat s különösen a texasi kérdést illetik. — E vadak által gondolja az ellenzék a máj. 29. ki szerződés értékét alábbszállítani s az oct. 20. ki cabinetet a nemzet előtt gyanussá tenni. — Guizot válaszában nem bocsátkozik a már unalomig tárgyalt dolgok ujlagos taglalgatásába; hanem csak kevés szavakkal érinti azokat. „Mióta heitit illeti, a főnehézségek már elmellőztettek, s az 1842. ki szerződés tökéletesen fogantatba jövend. A Texas kérdésben legelőször is a kamráknak tisztán kinyilatkoztatá, hogy semmi összeköttetés sem létezik a politika közt, mellyet a cabinet Texasra vonatkozólag követni szükségesnek hisz, s a kutatási jog eltörlése közt. (Billault: „Legalább az időbeli összeköttetés tagadhatlan.“) Az időbeli összeköttetés? Oh igen! ezt nem gátozhatom, de az összeköttetést tagadom. (A

szvezi zavarok alkalmával kiadott jegyzék csak egy pár szóval érintett meg.) Don Carlos lemondása Franciaország politikáján s helyzetén Spanyolország ellenében semmit sem változtat. Ma úgy, mint nyolcz nap előtt, Spanyolország királya Franciaországra nézve egyedül csak Iik Isabella királynő; nincs más s nem is lehet. Mi a házasságot illeti, az lényegesen spanyol kérdés, mit Spanyolország megfajd. Megemlítendő a syriai szomorú eseményeket, a maroniták s drúzok közötti véres viszongásokat s az angolokkal a rabszolga-kereskedés megszüntetésére ép most kötött új szerződést.

Páris, jun. 11. A követek kamrájának tegnapi ülésében a cultus minister budgetje tárgyalatott s ugyanazon nap el is fogadtatott. A páirkamrában a felfegyverzési törvény tárgyalatott s 9/4 szóval 18 ellen elfogadtatott, csak egy pár legitimista volt ellene.

Algier, jun. 6. Marocoóban az angol armány által emelt nehézségek gyümölcsöznek. Nem régebén két europai gyilkolatott meg s pedig benszülöttek által; máj. 29én pedig két fuvaros. A gyilkosok azonban a nép által kézbeadtak, méltó büntetésüket bevárandók.

China. A „Times” következő tudósítást közöl egy Hongkongból márt. 6ról kelt magánlevélből: „On örvendeni fog, ha azt hallandja, hogy a mákony bennünket többé semmi viszongásba a chinaikkal nem bonyolíthat. Minden kikötőbe szabadon behozathatják, s a város utcaiban szabadon árultatják. Egy szóval a mákony-kereskedés mindenképen törvényesített, de ők (kik, a chinaiak-e vagy az angolok?) szegénylik megvallani. A cantoni közlekedés az utolsó évben, négy kikötő daczára, minden előbbi tapasztalatot meghalad, s a király egyedül azon kikötőből harmadfél millió dollár jövedelmet kapott. Mi a hongkongi gyarmatosítást illeti, új házak s új utcák keletkeztek, s mégis a házbér felette drága. Dicső időjárásunk van, sokkal jobb, mint egy angol tél. Eszűget egészségtelenségre végre is mesévé válik. Az iszákos katonák, mint minden forró ég-hajlat alatt, itt is erősen halnak. A chinaiaknak keltetik azon mód, mikép a britt felsőség e szigetben kezeltetik, ugyanígy, hogy már most sokan nőstől s gyermekestől a száraz földet elhagyják, s így népességben és minéműségben is nyerünk. Három chinai, kik fegyverrel utonállásért halálra ítéltettek, a börtönben magukat felakaszták. Honfiak ellen kísérlek meg a rablást, nem pedig az angolok ellen.

Értekező.*)

(Egy pusztai földmivelőnek a fővárosban lakó barátjához írt levele.) Kedves barátom! Minap U. városba hétivásárra menvén, utamban szemléltem egy nagy urnak tábláit, melyek eperfácskakkal vannak körülültetve. Hm, gondolám magamban, ismét egy új iparág bimbózik előttünk; nemsokára magunk fogunk selymet termeszteni, s így nemcsak azon pénz, mely most selyem végett a külföldre megyen, nálunk marad, hanem még tán nekünk fog a külföld selyemért adózni. Megengedj barátom, hogy státuszgazdasági gondolatimat veled közlöm; ez most divat; voltak idők, mikor csaknem az egész világ theologizált, most már politizál, rám ugyan a divat egyöbben nem igen hat, mert az pénzbe kerül, de a politikára nézve egészen a divathoz tartom magamat, mert arra egyéb nem szükséges, mint pusztá okoskodás. — De visszamegyek az előbbire: folytatván utamat, s számitgatván magamban az ezereket vagyis milliókat, melyeket hazánk a selyemtermesztésből nyerend, s azon törvén fejemet, mit csinálанд majd a jövedőség azon tömérdek pénzzel; beértem U. városba, s mindjárt az első házak előtt vén s már félig kiszáradt eperfák tűnven szemembe, gondolám magamban, hiszen már a régiek is gondolkodtak selyemtermesztésről, mint ezen vén eperfák, s itt U.

*) Több jeles értekezés levén már régtől óta kezeink közt, melyeknek közreboesátását bármint ohajtottuk is, helyszűke miatt nem teheténk. megszagatva pedig időről időre, s nem folyton adni, az értekezés becsvesztésével történt volna. Nehogy azonban mind pedig azoknak olvasása gyönyörötől a t. olvasó közönséget megfosszuk, ezennel a jelen című rovat alatt a mennyire lehet, folytonosan fogjuk adni az eddig kezeink közt levő s ezután leendő minden ilyenmü értekezéseket, melyek ciklusát ezennel az itt következő gyakorlati igen becses eszmekkel teljes, már január hó óta kezünkkel levő értekezéssel kezdünk meg. — Szerk.

városban levő régi nagy epreskert bizonyítja, mi okat lehet, hogy a selyemtermesztés nálunk lábra nem kaphatott? Tovább haladván, elmentem egy vendégfogadó mellett, melyből épen akkor 30—40 lovas katonára, ugyanannyi császári ménlovat vezetett ki Galiciában használandót. Erre ismét eszembe jutott, hogy iskolás fia koromban itt. U. városban a megye mindig 10—12 ménlovat tartott volt, de már most nem tart; talán azért, mert már megszaporodván és megis nemesedvén a megyében a lovak, szükségtelen a megyének ménlovakat tartani. — De máskint van a dolog, mert bejárhatja a gazda ember e vidéken levő nevezetesebb lóvásárokat, s alig vagy épen nem lát egy jó lovat, mintha már arra számolnának az emberek, hogy nemsokára mindenütt vasutak, gőzkocsik, léghajók, vagy mi lőtűfutók leendvén, lovakra többé szükség úgy sem leszen. — Elvégezvén dolgaimat a hétivásáron, bementem mint vendég a casinóba, s hol egy asztalon szemembe tűnt egy jó vastag könyv: az 1843dik évi Magyar Gazda. No, gondolám magamban, ez már az én üzletembe vág, ugyan had lám, mit mond? A 4dik szám 2dik lapján javasoltatik a szőlők kevesítése; mert ugymond a boroknak külföldre vitelök egészen megszűnt a magas vámok miatt, Prisznicz uram is jól bedolgozott a borivásnak, s halljuk uraim! tehetős honfitársaink asztalára, mondhatni, csupa idegen borok kerülnek. — Alig olvashattam el ezen cikket az élénk viták miatt, melyek nem messze tőlem külön körökben tartattak. Én még az említett lapon tartottam szememet, de figyelmemet a körök szónokai egészen magokra vonták. Az egyik körben erősen kivánták a népnevelést, minthogy már a nép annyira elfajult, hogy egy becsületes és igazlelkű eselédet alig lehet találni, a marhalopás pedig, főleg a lólopás annyira ment, hogy az ember egy kevesse jobban tartott lovat a legelőre ki nem meri bocsátani. — A népnevelésre nézve különféle terveztettek, melyeknek kivitelökhez megkivántató költségek a katolikus papság javaiból, és nem másból, vétetni, legcélosabbnak találtattak. Ezen elub mellett egy fiatal zekés pipaszóval elmenvén, mellesleg azt jegyzé meg, hogy a mi a népnevelésnél a papi javakból ki nem telnek, azt jó volna tán ex aucto sallis pretio pótolni. — A másik körben a Jelenkor Társalkodójának nem tudom melyik számánál fogva erősen kikeltek az uszorások ellen; egyik, kinek hizott gömbölyü képéből a akönyelműség s abból következtethető alóhíroság nézett ki, tüzesen pattogott az ellen, hogy az uszorások és a törvényhatóságok előtt tudva levén, azok magokat a törvény rendelkezéséhez nem tartják; állana csak az ő hatalmában az uszorások fekezése, megmutatná ő azt, hogy honunkban az uszora neve sem léteznék többé. Erre egy másik, kit soványsága szűk marku háziurnak jellemzé, csaknem homloka tetejéig huzván fel szemöldökét, azt jegyzé meg, hogy az uszora szónak valódi értelme el van ferdtítve, s az végtelen zavart, igazságtalanságot s kiszámíthatlan kárt okozott. — A harmadik csoportban a fidei commissumokon veteledtek. Egyik minden fidei commissumot elakart törölni, hogy minden osztatván, minden iparkodó embernek módja legyen a szerzésre, e végre még az alapítványi jószágokat is eladatni akará, és hogy csak pénzbeli, és semmi esetre fekvő vagyonbeli alapítvány ne létezzék; mert az amortisatioi törvény ellenére egy fertály század alatt szembetűnő ingatlan vagyon jön halt kezek közé, melyek noha azok közül kivethetők, mindazáltal azokhoz az alapítvány iránti szeméremből és tartózkodásból senki nyulni nem bátorodik, s így a polgári használatból századokig kiszakítatnak. Mások a familiák fentartása tekintetéből, minthogy ilyen familiáknak mind a haza, mind az egyesek sokat köszönhetnek, a fidei commissumokat tovább is megtartatni kívánák. — Haza menet szintegy mint jövet, csak magam ülvén szekeremen, kezdék gondolkodni azokról, melyeket azon félnap láttam és hallottam. Mi legyen azokra nézve egy jámbor kis mezőgazdának vélekedése, azt akarom veled barátom közleni.

Hogy hazánkban eddig a selyem- és lótenyésztés lábra nem kaphatott, és hogy jövedőben bármely köz intézet, mely a megyék felügyelete alá leszen bízva, soha virágzó állapotra nem juthat, annak közvetlen oka megyei rendszerünk. Hogy lehetne valaminek virágzó állapotban lenni oly kormány alatt, melynek feje megyéjétől 30—40 mértföldnyire lakik, s megyéje dolga kisebb gondjai közé tartozik, a kormány tagjai pedig minden 3ik év végével változnak; hol a hivatalbeli szigorúság a hatalmasok vagy szájasok el-

len elkövetett bűn, a hivatalkörében szerzett tapasztalás semmibe sem vétetik, érdemről pedig szó sincs, s azt előhozni annyit tesz, mint a hivatalhoz csufosan ragaszkodni; a hol azt tartják: mentől tovább szolgálta valaki a megyét, annál tovább ette annak kenyerét, s azért igazság azt másnak is általengedni, hogy használja más is a megyei hivatalt, ha az haszon; és károsodjék más is, ha az kár. — Hogy lehetne virágzó állapotban állandó felügyeletet igénylő intézet oly kormány alatt, mely évnegyedenként egyszer gyűl össze három négy napra, s akkor egy nevezetesebb tárgynak megvitatása néha két napot vesz el a köztanácskozás idejéből, s a mint azután az ügyes bajos dolgokban kelt nméltgu cancellariái decretumok s egyebek olvastatnak, a szónokok s hallgatók nagy része, kiket a dolog nem érdekel, a teremből kitakarodik, úgy hogy az olvasást alig hallhatni, és ha a gyűlés több napokig folytatatik, a főpapok, zászlós urak, nagyok és nemesek rendje áll egy káplánból, legfeljebb egy báróból, és a gyűlés helyén lakó táblabírákból és ügyvédekéből; 21 szolgabíró és ugyanannyi esküdt közöl gyakran egy sem levén jelen a gyűlésben, úgy hogy részvétlenségük miatt a megyének erős határozatot kellett hoznia, mely a hírlapokban is megemlített. (Folyt. következik.)

TÁRSULATOK ÉS INTÉZETEK.

Iparköri Hírló. A gyáralapító társaság nagyérdemű igazgatójának közléseiből a következőkre figyelmeztetjük t. olvasóinkat:

1) Mayer Traugott János mű- és szépfestő Morva-Ujhelyt (Maerisch-Neustadt), meghallván, hogy Magyarországon posztógyárak állítatnak, ezek egyikében mű- és szépfestőül kínálkozik.

2) I. G. G. Flock, agent d'affaires, a Bruxelles, rue de la Régence, 15 — kinek leveléből azt következtethetni, hogy magyar születésű, két egyént ajánl: egyet cukorgyár-igazgatóul, másikat fémfeldolgoztatásra s vésésre; s rólok azt írja, hogy ők kéznek az ausztriai követség előtt bizonyítványukat benutadni. Flock ur egyébiránt fonó, szövő és festő intézeteknek is ajánlhat alkalmas egyéneket. Levelének vége ez: „Es würde mich ungemein freuen, meinem geliebten Vaterlande mit allen Kraeften nützlich sein zu können.“

3) Itse Márton, szászországi gépgyár-részvénytársaság ügynöke Chemnitzből ajánlkozik gyárok felszerelésére, kézművesek betanítására s posztógyárak megindítására.

4) Glatz János, gyógyszerárús és gyakorlati vegynök Promontorból (utolsó postája Buda) ajánlkozik vegyészeti vállalatoknál s a hazában állítandó bármely gyárok felszerelésénél a netán szükséges vegytani tekintetek vagy anyagok iránt utasítást, véleményt, tanácsot adni, s azoknak teljesedésbe vételét elvállalni.

5) Egy szászországi érdempénzekkel stb diszesített szövőgyáros Magyarországon nagyobb szerű gyárnál, mint igazgató, alkalmazást keres. Ő nem szorul ily hivatalra — miért is nevétt itt, saját kívánatára elhallgatjuk. Bővebben értekezhetni iránta gyáral. társ. igazgatói hivatalán.

Lipthay Sándor vezetésével szerkeszti Illucz Oláh János.

C s ö d.

19.641. Pest városi tanácsának jelentése szerint Horváth István sapkaesimáló mester ellenindított esőderben az állító hitelezők megjelenése napját folyó évi jul. 28ára tüzvén ki, és ideiglenes tömeggondnokká Ka a n Hermant, perügyelővé pedig Stöckel Lajos hitest ügyvédet nevezvén. Kelt május 27én 1845.

Sajtó alól kikerült

s megszerezhetni Pesten, kegyesrend-ház 1. emel. 16. szám a szerzőnél

„A vallási szokások s szertartások magyarázata“

irta

Zimmermann Jakob.

Ara csinos borítékban fűzött 11 iv munkának 1 ft. p.p. 3—3

Előfizetés az iparegyesület által kiadott

Hetilapra.

A közlő felévre új előfizetést nyitunk 3 pftjával helyben és kihordással. 4 pftjával pedig a vidéken és postai küldözéssel. Midőn e szerint az érd. olvasó közönséget újra lapunk iránti részvételre felszólítjuk, csak kettőt emelünk ki, mi lapunkat felreismerhetlenül jellemzi. Egyik az, hogy lapunk az iparos mozgalmak főbb régióiban is működik, tehát oly kérdésekkel foglalkodik, melyek jelen átalakulási korszakunkban Magyarországnak életkérdései. Másik az, hogy lapunk már most is az ipar terén működő egyesületek s egyesek közremunkálását bírja, s jövőben — ennyit szabad reménylenünk — a dolog kifejlésével még nagyobb mértékben bírandja. A kettőhöz még csak azt adjuk, hogy intézkedések tettek, miszerint a jövő félévben e lapok hasábjain népszerű technikai értekezések is foglaljanak helyet. Válas Antal, szerk. 2—3